

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/67-13>
УДК 338.2

Лю Лу

аспірант кафедри бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-7949-1325>

Lu Liu

Postgraduate Student of the Department of Business Economics
and Administration,
Sumy Anton Makarenko State Pedagogical University

ГЛОБАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ

GLOBAL DETERMINANTS OF COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS

Актуальність визначення детермінант конкурентоспроможності регіонів обумовлена стрімким поширенням глобалізації у економічному і соціальному просторі і залученням українських регіонів у ці процеси. Метою статті є конкретизація глобальних детермінант, які впливають на конкурентоспроможність українських регіонів. Предметом дослідження є детермінанти, які впливають на забезпечення конкурентоспроможності регіону. Об'єктом дослідження є глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі. Методи дослідження: логічний аналіз, узагальнення та систематизація. У статті досліджено проблему забезпечення сучасного рівня конкурентоспроможності регіонів, зокрема, умови і сфери конкуренції, напрями і тренди впливу глобалізації, що надало можливість конкретизувати детермінанти, які впливають на забезпечення конкурентоспроможності українських регіонів. До основних детермінант, які впливають на рівень конкурентоспроможності регіону віднесено: інвестиційний клімат, репутацію регіональної влади, програмна, адміністративна транспарентність, геополітичне становище (міжрегіональна взаємодія), екологія, стан охорони навколишнього природного середовища, стан ресурсного забезпечення, регіональний потенціал, рівень і якість життя, рівень економічного розвитку, рівень інноваційного розвитку, рівень відповідності умовам цифровізації та іншим глобалізаційним змінам, рівень розвитку соціальної сфери, відповідність міжнародним стандартам якості, безпека (економічна, соціальна, екологічна, політична, криміногенна). Урахування глобалізаційних детермінант у стратегічному управлінні регіоном надасть можливість зменшити їх негативний вплив, забезпечити стійкі конкурентні позиції у соціо-еколого-економічному просторі. Результати даного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності регіональних органів публічної влади та місцевого самоврядування в Україні, а також покладені в основу подальших наукових розвідок щодо визначення конкурентних позицій регіонів (на основі прогнозової оцінки).

Ключові слова: регіон, конкурентоспроможність, детермінанти, потенціал, глобалізація.

The relevance of determining the determinants of regional competitiveness is due to the rapid spread of globalization in the economic and social space and the involvement of Ukrainian regions in these processes. The purpose of the article is to specify the global determinants that affect the competitiveness of Ukrainian regions. The subject of the study is the determinants that affect the competitiveness of a region. The object of the study is the globalization processes taking place in the world. Research methods: logical analysis, generalization and systematization. The article investigates the problem of ensuring the current level of competitiveness of regions, in particular, the conditions and spheres of competition, directions and trends of globalization, which made it possible to specify the determinants that affect the competitiveness of Ukrainian regions. The main determinants that influence the level of competitiveness of a region include: investment climate, reputation of regional authorities, programmatic and administrative transparency, geopolitical situation (interregional interaction), ecology, state of environmental protection, state of resource provision, regional potential, standard and quality of life, level of economic development, level of innovative development, level of compliance with the conditions of digitalization and other globalization changes, level of social development, level of social security, and level of social protection. Taking into account globalization determinants in the strategic management of the region will make it possible to reduce their negative impact and ensure sustainable competitive positions in the socio-ecological and economic space. The results of this study can be used in the practical activities of regional public authorities and local governments in Ukraine, as well as form the basis for further research on determining the competitive positions of regions (based on a forecast assessment).

Keywords: region, competitiveness, determinants, potential, globalization.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси стрімко впливають на економічний і соціальний розвиток у світовому масштабі, змінюючи розстановку «гравців» на ринках, їх конкурентні позиції. Тому важливим і актуальними науково-прикладним завдання є визначення детермінант, які впливають на рівень конкурентоспроможності регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковці широко досліджували проблематику забезпечення конкурентоспроможності регіонів. Зокрема, Бобровська О.Ю., Савостенко Т.О. і Польська І.Е. – аналізували її у контексті активізації економічного розвитку [1]; Безугла В.О. [2] – основи формування конкурентоспроможності регіонів; Суханова А.В. – конкурентні переваги і стратегії регіонів [3]; Маслівець Г.Ю. і Гринчук Н.М. – механізми управління конкурентоспроможністю регіону [4] тощо.

Так, Маслівець Г.Ю. і Гринчук Н.М. акцентували, що формування конкурентних переваг регіону дозволяє прискорити його економічне зростання, більш ефективно використовувати всі види регіональних ресурсів, поліпшити добробут економічних суб'єктів [4]. Тобто, маємо подвійний ефект від уточнення і забезпечення конкурентних переваг.

Суханова А. В. виділила такі види конкуренції, які визначають рівень конкурентоспроможності регіону [3]:

- економічну;
- просторову;
- мережеву.

Ці види конкуренції у сукупності, доповнюючи один одного, здатні забезпечити необхідний рівень, але, на наш погляд, потребують розширення і уточнення (є надто узагальненими).

Безугла В.О. відзначає, що забезпечення конкурентоспроможності регіону можливе за умов [2]:

- ефективного використання наявних ресурсів;
- перетворення регіону в стійку економічну систему, здатну до довгострокового розвитку;
- збереження екологічної рівноваги.

Вважаємо за необхідне доповнити цей перелік складовими, які забезпечать соціальний розвиток регіону.

Бобровська О.Ю., Савостенко Т.О. і Польська І.Е. відзначили, що міжрегіональна конкуренція може здійснюватись у різних сферах, зокрема таких як [1]:

- створення сприятливих умов для життя населення,
- ведення бізнесу,
- залучення інвестицій тощо.

У сучасних умовах до таких сфер, на наш погляд, необхідно віднести ще й:

- інфраструктурне забезпечення;
- ресурсне забезпечення;
- забезпечення безпеки (економічної, екологічної, політичної, життєдіяльності, кібербезпеки тощо).

В цілому позитивно оцінюючи доробок науковців відзначимо, що завдання уточнення сучасних детермінант, які впливають на успішний розвиток та конкурентні позиції регіонів у сучасних умовах потребує подальшого опрацювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є конкретизація глобальних детермінант, які впливають на конкурентоспроможність регіону.

Предмет дослідження: детермінант, які впливають на забезпечення конкурентоспроможності регіону.

Об'єкт дослідження: глобалізаційні процеси, які відбуваються у світі.

Методи дослідження: логічний аналіз, узагальнення та систематизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під детермінантами ми розуміємо такі чинники, які здійснюють визначальний вплив (конструктивний або деструктивний) на кінцеві результати, тобто (в контексті нашого дослідження) на параметри забезпечення конкурентоспроможності регіону, які в свою чергу впливають на рівень його позицій на ринку. Їх визначення необхідне для урахування у поточному стратегічному управлінні регіоном, спрямованому на забезпечення запланованих показників соціально-економічного розвитку.

Науковці Можайкіна Н.В. і Єгорова О.Ю. відзначають, що нині в світі відбувається формування якісно нового рівня економіки, який поєднує галузі і території, тобто на економіку регіонів здійснюється вплив систем вищого порядку: національної, міжнародної та глобальної економіки [5]. Таким чином, однією з детермінант забезпечення конкурентоспроможності регіону є відповідність глобалізаційним змінам.

Войтович Р.В. уточнює, що модернізація світу не може здійснюватись за єдиним вектором розвитку, і для цього необхідна інституціоналізація різних національних і регіональних ціннісних систем, які в подальшому можуть здійснювати глобальний вплив [6]. Отже, наступною детермінантою є наявність системи ціннісностей у регіоні.

Можайкіна Н.В. і Єгорова О.Ю. до інституційних наслідків глобалізації віднесли [5]:

- розвиток світових ринків, торгівлі;

- розвиток нових факторів виробництва;
- нерівномірний розподіл ресурсів;
- вивезення інвестицій.

Відтак, рівень транспарентності (тобто рівень відкритості, і не тільки в розумінні прозорості діяльності, а й у контексті відкритості до нових напрямів взаємодії та розвитку), рівень зовнішньоекономічної діяльності, рівень регіонального потенціалу (у т.ч. виробничого, торгівельного тощо), стан ресурсного забезпечення, інвестиційний клімат – також є важливими детермінантами, які впливають на розвиток регіонів.

Сардак С.Е. виокремив такі глобальні виклики [7]:

- 1) необхідність концептуально визначити напрями розвитку людства;
- 2) необхідність гармонізації відносин людства і Всесвіту;
- 3) необхідність збагачення людського капіталу (підтримки стану здоров'я, продовження працездатного віку, тривалості життя, підвищення рівня культури і суспільної корисності, розвитку розумових здібностей, здійснення творчої діяльності тощо);
- 4) необхідність розширення можливостей з застосуванням новітніх технічних засобів.

Ці виклики стосуються загального еволюційного розвитку людства і, на наш погляд, можуть бути притаманними й іншому, крім

сучасного, етапу його розвитку, але рівень і якість життя та новаційну детермінанту відзначимо як актуальні наразі.

Гетманець О.П., Коробцова Д.В. і Єжелей Ю.О. відзначили такі впливи глобалізації [8]:

- посилення міжнародної конкуренції;
- стимулювання впровадження інноваційних технологій і сучасних знань (в усі сфери виробництва і управління);
- залучення значних обсягів ПІІ;
- можливості для отримання якісного працевлаштування/освіти тощо.

Отже, до зазначених вище детермінант додаємо ще й рівень «розвитку соціальної сфери».

Ковальова Г.П. і Даніліян В.О. також відзначили інтенсифікацію процесів світової інтеграції, формування глобальних політичних, економічних, екологічних та культурних асоціацій [9]. Відтак, геополітичне становище є важливою детермінантою для регіонів (особливо з огляду на їх стан в Україні у період війни з РФ).

Автори колективної монографії [10] до трендів глобалізаційних процесів в Україні віднесли:

- політизацію;
- розпад спільного нормативно-правового простору;
- тінізацію світової торгівлі;
- перевагу енергетичного сектора перед сферою високих технологій;

Рис. 1. Детермінанти, які впливають на конкурентоспроможність регіону

– біфуркації світового економічного та фінансового простору.

Отже, репутація регіональної влади, рівень економічного розвитку, рівень економічної безпеки – актуальні детермінанти.

До основних проблем стратегічного розвитку регіонів науковці Писаревський І.М., Тищенко О.М., Покоłodна М.М. і Петрова Н.Б. відносять [11, с. 205]:

- низьку ціну робочої сили, яка гальмує інноваційні процеси через відсутність зацікавленості в заміщенні людської праці технікою;
- низький рівень організації ринку праці, слабку самоорганізацію найманих працівників;
- низький рівень продуктивності праці;
- демографічну кризу, відтік працездатного населення за кордон;
- екстенсивне низько-ефективне використання природних ресурсів тощо.

Таким чином, стан екології і відповідність міжнародним стандартам якості – також є впливовими детермінантами.

Враховуючи вищезазначене узагальнено основні детермінанти, які впливають на рівень конкурентоспроможності регіону (рис. 1).

Вважаємо, що обґрунтована регіональна політика соціально-економічного розвитку спроможна посилити гнучкість у подоланні глобалізаційних викликів, забезпечити стійкість життєздатності регіонів.

Висновки. Таким чином, за результатами проведеного дослідження відзначимо, що урахування визначених глобалізаційних детермінант у стратегічному управлінні регіоном надасть можливість зменшити їх негативний вплив, забезпечити стійкі конкурентні позиції у соціо-еколого-економічному просторі.

Результати даного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності регіональних органів публічної влади та місцевого самоврядування в Україні, а також покладені в основу подальших наукових розвідок щодо визначення конкурентних позицій регіонів (на основі прогнозової оцінки).

Список використаних джерел:

1. Забезпечення конкурентоспроможності регіонів у контексті активізації економічного розвитку / О.Ю. Бобровська, Т.О. Савостенко, І.Е. Польська [та ін.]; за заг. ред. О.Ю. Бобровської. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2013. 48 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/l_71_43019162.pdf
2. Безугла В.О. Основи формування конкурентоспроможності регіонів України (на прикладі Полтавського регіону). [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01 / Безугла Вікторія Олександрівна; Харківська національна академія міського господарства. Харків, 2006. 21 с.
3. Суханова А. В. Конкурентні переваги і стратегія регіонів у сукупності відносин конкурентоспроможності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 103–107. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/23.pdf
4. Маслівець Г.Ю., Гринчук Н.М. Удосконалення механізму системи управління конкурентоспроможністю регіону. *Механізми публічного управління*. 2022. Т. 33 (72). № 4. С. 39–44. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/7.pdf
5. Можайкіна Н.В., Єгорова О.Ю. Вплив глобалізації на розвиток регіонів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 1 (12). С. 62–73. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/1-62-76.pdf>
6. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу. *Відкриті очі*. Червень 2013. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
7. Сардак С.Е. Нові глобальні виклики економічного розвитку. *Схід*. 2010. № 6. С. 65–68. URL: <https://philarchive.org/archive/SAR-104>
8. Гетманець О.П., Коробцова Д.В., Єжелей Ю.О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). *АКАДЕМІЧНІ ВІЗІЇ*. 2023. Вип. 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8159428>
9. Ковальова Г.П., Данілюк В.О. Україна у світових глобалізаційних процесах: виклики і відповіді. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2015. Вип. 45 (ч. I). DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.22421>
10. Глобалізаційні процеси у світовій економіці: виклики та можливості для України: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. О.О. Борзенко. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2022. 264 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyniprocesy-u-svitoviy-economici.pdf>
11. Стратегічний менеджмент: Підручник / І.М. Писаревський, О.М. Тищенко, М.М. Покоłodна, Н.Б. Петрова; ред. Аляб'єв; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Харків: ХНАМГ, 2009. 287 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/11321494.pdf>

References:

1. Zabezpechennia konkurentospromozhnosti rehioniv u konteksti aktyvizatsii ekonomichnoho rozvytku (2013) [Ensuring the competitiveness of regions in the context of economic development activation] / O.Yu. Bobrovska, T.O. Savostenko, I.E. Polska [ta in.]; za zah. red. O.Yu. Bobrovskoi. Dnipropetrovsk: DRIDU NADU, 48 p. Available at: https://dut.edu.ua/uploads/1_71_43019162.pdf
2. Bezuhla V.O. (2006) Osnovy formuvannia konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrainy (na prykladi Poltavskoho rehionu) [The basics of the formation of competitiveness of the regions of Ukraine (on the example of the Poltava region)]: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.10.01 / Bezuhla Viktoriia Oleksandrivna; Kharkivska natsionalna akademiia miskoho hospodarstva. Kharkiv, 21 p.
3. Sukhanova A.V. (2015) Konkurentni perevahy i stratehii rehioniv u sukupnosti vidnosyn konkurentospromozhnosti [Competitive advantages and strategy of regions in the totality of competitiveness relations] *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 21. pp. 103–107. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2015/23.pdf
4. Maslivets H.Iu., Hrynychuk N.M. (2022) Udoskonalennia mekhanizmu systemy upravlinnia konkurentospromozhnosti rehionu [Improving the mechanism of the regional competitiveness management system]. *Mekhanizmy publichnoho upravlinnia*, t. 33 (72), no. 4, pp. 39–44. Available at: http://www.pubadm.vernatskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/7.pdf
5. Mozhaikina N. V., Yehorova O. Yu. (2013) Vplyv hlobalizatsii na rozvytok rehioniv [Impact of globalization on the development of regions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho"*, no. 1 (12), pp. 62–73. Available at: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/01/1-62-76.pdf>
6. Voitovych R.V. (Cherven 2013) Vplyv hlobalizatsii na rozvytok suchasnoho svitu [The impact of globalization on the development of the modern world]. *Vidkryti ochi*. Available at: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>
7. Sardak S. E. (2010) Novi hlobalni vyklyky ekonomichnoho rozvytku [New global challenges of economic development]. *Skhid*, no. 6, pp. 65–68. Available at: <https://philarchive.org/archive/SAR-104>
8. Hetmanets O.P., Korobtsova D.V., Yezhelyi Yu.O. (2023) Hlobalizatsiia ta mizhnarodna ekonomika: skladnist intehtatsii rynkiv ta ekonomichni naslidky na rivni krain (ukrainskyi dosvid) [Globalization and international economy: complexity of market integration and economic consequences at the level of countries (Ukrainian experience)]. *AKADEMICHNI VIZII*, vol. 20. Available at: <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/35cea810-1e85-4730-92c2-73e4dde869cf/content>
9. Kovalova H.P., Danilian V.O. (2015) Ukraina u svitovykh hlobalizatsiinykh protsesakh: vyklyky i vidpovidi [Ukraine in the world globalization processes: challenges and answers]. *Naukovyi visnyk. Seriia "Filosofia"*. Kharkiv: KhNPU, vol. 45 (part I). Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/229042214.pdf>
10. Hlobalizatsiini protsesy u svitovii ekonomitsi: vyklyky ta mozhlyvosti dlia Ukrainy: kolektyvna monohrafiia (2022) [Globalization processes in the world economy: challenges and opportunities for Ukraine: collective monograph] / Za zah. red. d.e.n., prof. O.O. Borzenko. NAN Ukrainy, DU "In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy". Kyiv, 264 p. Available at: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/10/Globalizaciyniprocesy-u-svitoviy-economici.pdf>
11. Stratehichniy menedzhment (2009) [Strategic management]: pidruchnyk / I.M. Pysarevskiy, O.M. Tyshchenko, M.M. Pokolodna, N.B. Petrova; red. Aliabiev; Khark. nats. akad. misk. hosp-va. Kharkiv: KhNAMH, 287 p. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/11321494.pdf>